

МІСЦЕ ПІДРОЗДІЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТИПОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Поясник Г.В., канд. техн. наук, доцент

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Постановка проблеми. Питання створення та ефективного існування організаційної структури будь-якого підприємства полягає у її спроможності діяти і функціонувати як одне ціле та підтримувати нерозривний зв'язок. Будь-яка посада або підрозділ в організаційній структурі підприємства має вкрай важливу функцію для створення сприятливого клімату існування суб'єкта господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу питанням управління економічною безпекою підприємства приділяли такі вітчизняні та закордонні науковці як Г. Козаченко, В. Пономарьов, О. Ляшенко, Л. Донець, Н. Ващенко, А. Іванов, В. Шликов, М. Єрмоленко, С. Ільяшенко, М. Тумар, А. Охріменко, Л. Федулова, І. Сокирник, В. Стадник [1-8] та інші. Дослідження цих авторів дозволяють розглянути і проаналізувати теоретичні та практичні аспекти управління економічною безпекою підприємства, однак не зважаючи на їхній вагомий внесок все ще існують невивчені аспекти поставленої проблеми.

Невирішені складові загальної проблеми. Усі дослідження в області управління економічною безпекою на підприємстві детально розглянуті сучасними науковцями, однак ще залишається багато питань щодо ефективного управління, тому правильне визначення місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі дасть змогу здійснювати більш ефективно управління підприємством.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування доцільності інтеграції відособленого структурного підрозділу з управління економічною безпекою на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає перегляду його організаційної структури та створення нового відповідного підрозділу. Однак на великій кількості вітчизняних підприємств на сьогодні вже існують підрозділи, що гарантують їх безпеку – це так звані «служби безпеки». Тому в умовах їх наявності на підприємстві виникає питання доцільності створення нового структурного підрозділу [1]. Проаналізуємо цю проблему більш ретельно з точки зору необхідності управління саме економічною безпекою підприємства.

Відповідно до того, що поняття економічної безпеки підприємства на сьогодні вже не розглядається як досить вузьке явище, яке асоціюється насамперед з фізичним захистом персоналу та майна підприємства, а також комерційної таємниці, а ототожнюється зі станом підприємства, в якому забезпечується стабільність його функціонування, ефективність використання

корпоративних ресурсів та забезпечується сприятлива ймовірність настання негативних змін під впливом факторів середовища, виникає необхідність внесення суттєвих змін в порядок функціонування служб та підрозділів підприємства, метою яких є гарантування його безпеки. Суб'єктом управління будь-яким процесом на підприємстві, і економічної безпеки у тому числі, є власник та топ-менеджмент підприємства. Однак інструментом управлінської дії у випадку управління економічною безпекою має бути певний організаційний підрозділ суб'єкта господарювання. Проведемо аналіз організаційних відмінностей у функціонуванні поширеної на підприємствах України служби безпеки та підрозділу управління економічною безпекою підприємства. Ціллю такого аналізу є обґрунтування необхідності створення спеціальних організаційних ланок на підприємствах, метою функціонування яких є моніторинг економічного стану, а не силовий захист. Проведемо аналіз сутності та ознак, що формують принципову відмінність між організаційними аспектами функціонування служби безпеки підприємства та підрозділу з гарантування його економічної безпеки. Отже, існують ключові ознаки, які визначають різницю у функціонуванні служби безпеки й підрозділу управління економічною безпекою підприємства. По-перше, різними є об'єкти, на управління якими спрямована діяльність досліджуваних підрозділів. Якщо для служби безпеки це силова безпека й захист інформації, то для підрозділу економічної безпеки - це економічний стан підприємства, який він повинен підтримувати на задовільному з погляду власника рівні. По-друге, різною є ієрархічна підпорядкованість підрозділів. Якщо служба безпеки підконтрольна власникові й найвищій керівній ланці, то підпорядкованість підрозділу економічної безпеки буде визначатися видом організаційної структури підприємства. Відрізняються також і підрозділи підприємства, що перебувають у підпорядкуванні досліджуваних служб: на більшості досліджуваних підприємств немає прямого лінійного зв'язку між службою безпеки й іншими підрозділами. Підрозділ же економічної безпеки повинен бути інтегрованим в організаційну структуру підприємства так, щоб забезпечувався потік інформації й досягався стабільний стан функціонування різних складових діяльності підприємства. Тобто підрозділу економічної безпеки повинні бути підпорядковані відповідні структурні підрозділи підприємства. По-третє, різним для служб є й ступінь інтеграції в господарський і виробничий процеси: на відміну від підрозділу економічної безпеки, служба безпеки характеризується організаційною відособленістю від них. Додатковою відмінністю є також і персонал, що необхідний для функціонування підрозділів. Якщо для служби безпеки - це насамперед працівники з юридичною освітою і досвідом роботи переважно в органах внутрішніх справ, то для підрозділу економічної безпеки - це працівники з економічною освітою і досвідом управлінської роботи в різних виробничих підрозділах. Різним для служб є також і методичне забезпечення діяльності. Для служби безпеки - це нормативно-правова база, що регулює діяльність підприємства, для підрозділу економічної безпеки - це внутрішній документообіг підприємства і результати

спеціалізованих досліджень. Як відомо, формування організаційної структури підприємства має відбуватися з врахуванням функціонального, елементного та організаційного аспектів [7]. Відповідно до розглянутих аспектів формування організаційної структури підприємства необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає перегляду його організаційної структури та створення нового відповідного підрозділу [9]. Впровадження підрозділу економічної безпеки підприємства має проводитися у чіткій відповідності до типу та виду організаційної структури підприємства з метою недопущення її порушення в наслідок дій нового структурного елементу [10].

Як вже зазначалося на попередніх етапах дослідження, поява нової функції з управління економічною безпекою спричиняє необхідність створення нового функціонального підрозділу з її реалізації, або поширення на виконання цієї функції повноважень одного з вже існуючих підрозділів підприємства. Висновок стосовно інтеграції такого підрозділу слід робити залежно від існуючої системи управління та масштабів діяльності підприємства. Тому проаналізуємо до якого виду за системою управління та організаційною структурою належать досліджувані підприємства. Слід відзначити, що специфіка діяльності автомобільного транспорту та переважно спадкова з часів заснування в радянські часи система управління підприємством визначають механістичний тип їх організаційної структури. Результати аналізу організаційних структур досліджуваних підприємств наведені у попередніх дослідженнях [11]. Аналіз показав, що на підприємствах автомобільного транспорту переважає лінійно-функціональний вид організаційної структури управління, який передбачає наявність функціональних підрозділів обслуговуючого характеру та підрозділу, що є безпосереднім виконавцем з точки зору реалізації основної діяльності. Елементарний тип організаційної структури ВАТ «Херсонське АТП-16560» пояснюється чисельністю персоналу на ньому і є єдиним, ефективним для нього на сьогодні.

Розглянемо необхідність створення підрозділу управління економічною безпекою та його місце в ієрархії управління на підприємствах автомобільного транспорту. Зрозуміло, що досліджувані функції в умовах елементарної структури має додатково виконувати вже існуючий єдиний лінійний керівник. Інша ситуація є не можливою через неминучу появу надмірної кількості управлінських працівників при незмінній обмеженій кількості виконавчих працівників та виробничого персоналу. Розглянемо підприємства, що належать до лінійно-функціонального виду. В попередніх етапах дослідження запропоновано два варіанти інтеграції підрозділу економічної безпеки підприємства (ПЕБП) в таких умовах, а саме розміщення його на середньому рівні ієрархії, як одного з обслуговуючих підрозділів з повноваженнями рівними іншим функціональним підрозділам, або розміщення ПЕБП на вищому над іншими функціональними та лінійними підрозділами рівні. Отже, типова організаційна структура підприємства автомобільного транспорту в умовах наявності системи управління економічною безпекою повинна мати вигляд, який відображено на рис. 1.

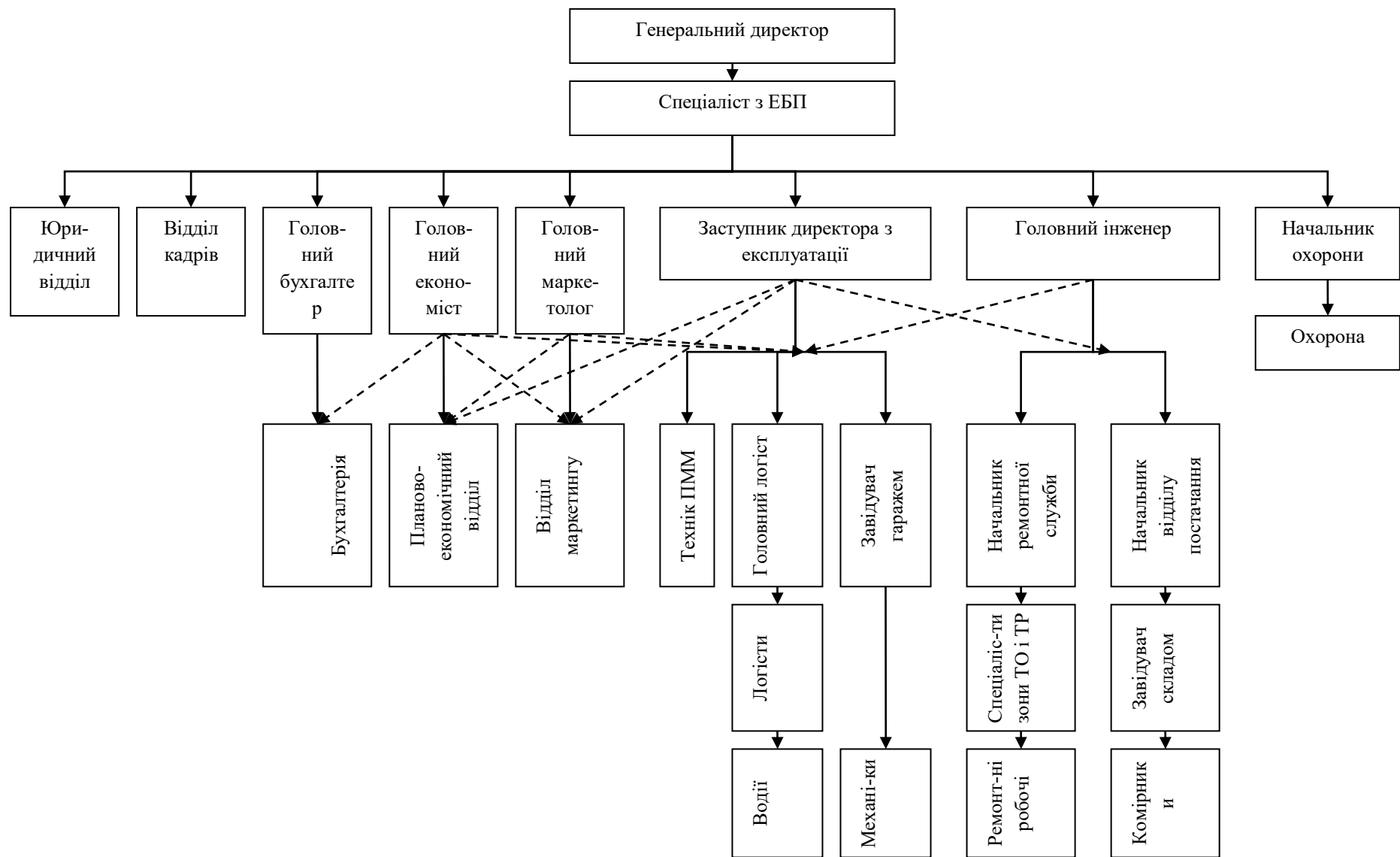

Рис. 1. ПЕБП в умовах типової організаційної структури управління АТП

В дослідженні обґрунтовано, що економічна безпека підприємства є комплексним результатом співпраці усіх підрозділів підприємства, всіх наявних в нього ресурсів. Це обумовлює вищий над іншими рівень відповідного підрозділу в силу необхідності впливу на діяльність усіх елементів підприємства, які разом, шляхом виробничої та інформаційної взаємодії формують кінцевий рівень економічної безпеки.

Висновок або наукова новизна. Запропонована організаційна структура дозволяє автотранспортному підприємству здійснювати свою виробничу діяльність, а обслуговуючим функціональним підрозділам створювати умови для її ефективної реалізації. Місце підрозділу економічної безпеки на вищому рівні ієрархії дозволяє отримувати своєчасну та повну інформацію про функціонування підрозділів та результати діяльності підприємства в цілому, а також надає спеціалісту підрозділу повноваження для прямого керівного впливу на головних спеціалістів обслуговуючих та виробничих підрозділів в напрямку корегування їх діяльності з метою підвищення рівня економічної безпеки, який визначено генеральним керівником та власником.

Перелік посилань

1. Козаченко Г. В., Пономарев В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с.
2. Донець Л.І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
3. Иванов А. , Шлыков В. Экономическая безопасность предприятия. М., 2003. 265 с.
4. Єрмоленко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К., 2001. 309 с.
5. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке. *Актуальные проблемы экономики*. 2003. №3. С. 12-19.
6. Тумар М. Б. Основи економічної безпеки підприємства: навч. посібник. К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 232 с.
7. Охріменко А. Г. Основи менеджменту: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 130 с.
8. Федулова Л. І., Сокирник І. В., Стадник В. В. Менеджмент організацій. К.: «Либідь», 2004. 446 с.
9. Дмитрієв І. А., Близнюк А. О. Особливості інтеграції підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2012. № 8. С. 184-186.
10. Близнюк А. О. Методичні рекомендації щодо інтеграції підрозділу управління економічною безпекою в організаційну структуру підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва* : зб. наук. пр. Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. Х. : ХНАДУ, 2014. № 2 (7), т.1. С. 83-87.
11. Близнюк А. О. Аналіз стану системи управління економічною безпекою підприємств автотранспортної галузі. *Проблеми і перспективи*

розвитку підприємництва : зб. наук. пр. Харк. нац. автомоб-дор. ун-т. Х. : ХНАДУ, 2015. № 3 (10), т.2. С. 121-125.

References

1. Kozachenko, G. V., Ponomarev, V. P., Lyashenko, O. M. (2003), *Economic safety of the enterprise: essence and mechanism of providing* [Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia], a monograph, K. : Libra, 280 p.
2. Donetsk, L. I., Vashchenko, N. V. (2008), *Economic security of the enterprise* [Ekonomichna bezpeka pidpriemstva], textbook manual, K., Center for Educational Literature, 240 p.
3. Ivanov, A., Shlykov, V. (2003), *Economic safety of the enterprise* [Ekonomicheskaya bezopasnost' predpriyatiya], M., 265 p.
4. Yermolenko, M. M. (2001), *Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy* [Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia], K., 309 p.
5. Ilyashenko, S. N. (2003), Components of economic security of the enterprise and approaches to their assessment [], *Current problems of the economy*, No 3, P. 12-19.
6. Tumar, M. B. (2008), *Fundamentals of economic security of the enterprise* [Osnovy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva], textbook manual, K., High-tech Press, 232 p.
7. Okhrimenko, A. G. (2006), *Fundamentals of management* [Osnovy menedzhmentu], textbook manual, K., Center for Educational Literature, 130 p.
8. Fedulova, L. I., Sokirnik, I. V., Stadnik, V. V. (2004), *Management of organizations* [Menedzhment orhanizatsii], K., Libid, 446 p.
9. Dmitriev, I. A., Blyznyuk, A. A. (2012), Features of integration of economic security management unit in the organizational structure of the enterprise [Osoblyvosti intehratsii pidrozdilu upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu v orhanizatsiinu strukturu pidpriemstva], *Business Inform*, No 8, P. 184-186.
10. Bliznyuk, A. (2014), Methodical recommendations for integration of the economic security management unit into the organizational structure of the enterprise [], *Problems and prospects of entrepreneurship development*, Kharkiv, KhNADU, No 2 (7), vol.1, P. 83-87.
11. Bliznyuk, A. O. (2015), Analysis of the state of the system of management of economic safety of the enterprises of the motor transport industry [Analiz stanu systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv avtotransportnoi haluzi], *Problems and prospects of entrepreneurship development*, Kharkiv, KhNADU, No 3 (10), vol.2, P. 121-125.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 338.47+656.1; JEL Classification M 190

Поясник Г.В. МІСЦЕ ПІДРОЗДІЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТИПОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Мета. Метою даного дослідження є обґрунтування доцільності інтеграції відособленого структурного підрозділу з управління економічною безпекою на підприємстві. **Методика дослідження.** Методичною основою роботи є наукові праці видатних вчених та матеріали періодичних видань. Під час дослідження у роботі використано метод логічного аналізу при встановленні місця підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі підприємства. **Результати.** В роботі проаналізований процес створення та ефективного існування організаційної структури автотранспортного підприємства. Визначена необхідність забезпечення економічної безпеки підприємства, яка вимагає перегляду його організаційної структури щодо створення нового відповідного підрозділу. Проведений аналіз стосовно появи нової функції з управління економічною безпекою спричиняє необхідність створення нового функціонального підрозділу з її реалізації, або поширення на виконання цієї функції повноважень одного з вже існуючих підрозділів підприємства. **Наукова новизна.** Запропонована організаційна структура дозволяє автотранспортному підприємству здійснювати свою виробничу діяльність, а обслуговуючим функціональним підрозділам створювати умови для її ефективної реалізації. Місце підрозділу економічної безпеки на вищому рівні ієрархії дозволяє отримувати своєчасну та повну інформацію про функціонування підрозділів та результати діяльності підприємства в цілому, а також надає спеціалісту підрозділу повноваження для прямого керівного впливу на головних спеціалістів обслуговуючих та виробничих підрозділів в напрямку корегування їх діяльності з метою підвищення рівня економічної безпеки, який визначено генеральним керівником та власником. **Практична значущість.** В статті визначено місце підрозділу з управління економічною безпекою в організаційній структурі автотранспортного підприємства. Проведений аналіз організаційних структур управління підприємствами автотранспортної галузі, також обґрунтована доцільність створення підрозділу з управління економічною безпекою підприємства.

Ключові слова: економічна безпека; структурний підрозділ; організаційна структура; автотранспортне підприємство.

УДК 338.47+656.1; JEL Classification M 190

Поясник Г.В. МЕСТО ПОДРАЗДЕЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ ТИПОВОЙ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ АВТОТРАНСПОРТНЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Цель. Целью данного исследования является обоснование целесообразности интеграции обособленного структурного подразделения по

управлению экономической безопасностью на предприятии. **Методика исследования.** Методической основой работы являются научные труды выдающихся ученых и материалы периодических изданий. Во время исследования в работе использован метод логического анализа для обоснования места подразделения по управлению экономической безопасностью в организационной структуре предприятия. **Результаты.** В работе проанализирован процесс создания и эффективного функционирования организационной структуры автотранспортного предприятия. Определена необходимость обеспечения экономической безопасности предприятия, что потребует пересмотра его организационной структуры по созданию нового соответствующего подразделения. Проведенный анализ относительно появления новой функции по управлению экономической безопасностью выявил необходимость создания нового функционального подразделения для ее реализации, или распространение полномочий на выполнение этой функции одному из уже существующих подразделений предприятия. **Научная новизна.** Предложенная организационная структура позволяет автотранспортному предприятию осуществлять свою производственную деятельность, а обслуживающим функциональным подразделениям создавать условия для ее эффективной реализации. Место подразделения экономической безопасности на высшем уровне иерархии позволяет получать своевременную и полную информацию о функционировании подразделений и результаты деятельности предприятия в целом, а также предоставляет специалисту подразделения полномочия для прямого руководящего влияния на главных специалистов обслуживающих и производственных подразделений в направлении корректировки их деятельности с целью повышения уровня экономической безопасности, который определен генеральным управляющим и собственником. **Практическая значимость.** В статье определено место подразделения по управлению экономической безопасностью в организационной структуре автотранспортного предприятия. Проведен анализ организационных структур управления предприятиями автотранспортной отрасли, а также обоснована целесообразность создания подразделения по управлению экономической безопасностью предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность; структурное подразделение; организационная структура; автотранспортное предприятие.

UDC 338.47+656.1; JEL Classification M 190

Poyasnik G.V. DEPARTMENTS OF ECONOMIC SECURITY IN THE CONDITIONS OF A TYPICAL ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF MANAGING A MOTOR TRANSPORT COMPANY

Purpose. The purpose of this study is to justify the feasibility of integrating a separate structural unit for managing economic security at the enterprise. **Methodology of research.** The methodological basis of the work is the scientific works of outstanding scientists and materials from periodicals. During the study, a logical analysis method was used to substantiate the place of the economic security

management unit in the organizational structure of the enterprise. **Findings.** The paper analyzes the process of creation and effective functioning of the organizational structure of a motor transport enterprise. The need to ensure the economic security of the enterprise is determined, which will require a review of its organizational structure to create a new relevant unit. The analysis regarding the emergence of a new function for managing economic security revealed the need to create a new functional unit for its implementation, or to extend the authority to perform this function to one of the existing units of the enterprise. **Originality.** The proposed organizational structure allows the trucking company to carry out its production activities, and the serving functional units to create conditions for its effective implementation. The place of the economic security unit at the highest level of the hierarchy allows you to receive timely and complete information about the functioning of the units and the results of the enterprise as a whole, as well as empowers the unit's specialist to directly influence the main specialists of the service and production units in the direction of adjusting their activities in order to increase their level economic security, which is determined by the general manager and owner. **Practical value.** The article defines the place of the economic security management unit in the organizational structure of a motor transport enterprise. The analysis of organizational structures for managing enterprises in the automotive industry, as well as the feasibility of creating a unit for managing the economic security of the enterprise.

Key words: economic security; structural subdivision; organizational structure; trucking company.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Поясник Георгій Володимирович – кандидат технічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: royasnik1958@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7776-9932>. Моб.050-401-31-82.

Поясник Георгий Владимирович – кандидат технических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Poyasnik Georgiy – PhD (Engineering Sciences), Associate Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.